

járult a tágabb értelemben vett városrehabilitáció célkitűzéseinek megvalósításához.

Sunderlandben diák az ellenőr! Annak érdekében, hogy felgyorsítsák az oktatási szolgálatok válaszát a fiatalok szükségleteire, a helyi tanács (együttműködésben az Egyesült Királyság oktatási szervezeteivel) felállított egy fiatalok által működtetett iskola-ellenőrzési rendszert. Kétnapos felkészítő képzést követően a kiválasztott diákok – felnőtt kísérelővel számos helyi iskolát meglátogattak. Ezek a fiatal iskola-ellenőrök fontos szerepet játszanak a minőségi szabványok teljesítésében, javaslataikat figyelembe veszik a létesítmények és a rendszer funkcionalitásának fejlesztése érdekében is.

Mediálás Pierrefitte-ben. A városi tanács közvetítői rendszert vezetett be a polgárok életkörülményeinek javításáért a kisebb konfliktusok kezelésére, együttműködésben a fiatalokkal és szüleikkel is. A felekkel tartott felkészítő interjút követően mediációs ülést szerveznek három közvetítő jelenlétében.

Kockázatos magatartás megelőzése Brnóban. Gyerekeknek, fiataloknak szerveznek könnyen elérhető tevékenységeket, a rendszeresség szigorú elvárása vagy túlzott kötöttségek nélkül, alternatívát kínálva ezzel a szabadidő eltöltésére a potenciálisan veszélyeztetettek körében.

Szociális munkások a veszélyeztetett fiatalokért Malmöben. A városi hatóságokat képviselő szociális munkások reagálnak az esetleges veszélyes magatartásra. Jelen vannak

azokban a közegekben, ahol a fiatalok hétköznapijait és hétvégeiket töltik, és ez biztonságot jelent a többi polgár számára is. Általában megoldásközpontú gyorsterápiát alkalmaznak, de használnak a terepen történő beszélgetésekhez kifejlesztett módszereket is.

Ablak a térre. Torino utca-projektje átfogó megközelítésben kulturális közvetítőket alkalmaz az illegális bevándorló gyerekek és fiatalok integrációjának támogatására. Egy könnyen megközelíthető pihenőközpont körül tevékenységek és szolgáltatások egész sorát dolgozták ki: tanácsadás, etnopszichiátria, utcai munka, színházi tevékenységek, konfliktus közvetítés, önszempontú csoportok, beszélgetések. Marokkói és román származású speciális „kulturális közvetítők” dolgoznak az utcákon a gyerekek, fiatalok megfigyelésén, tartózkodási helyük meghatározásán keresztül kapcsolatot hoznak létre, bizalmat építenek és bevonják őket a központ szolgáltatásaiba.

Carpe Diem. A projekt Calabria régióban a fiatalok saját városuk irányába megnyilvánuló kötődésére és helyben maradási szándékára épít. Új lehetőségeket nyitott meg a helyi turizmusban, és támogatja a fiatalok által kezdeményezett vállalkozásokat. Ez a támogatás a vállalkozás alapötletétől a tanácsadáson át az anyagi hozzájárulásig terjed.

Az URBACT programról részletesen informálódhat a <http://urbact.eu> weboldalon.

Gy.É.

A jóvátételi technikák alkalmazása a közösségi szolgáltatások és a büntetőjog területén

Előző lapszámunkban már bemutattuk a Család, Gyermek, Ifjúság Egyesület AGIS programját, a program keretében létrejövő tanulmányutak célját, és közrebocsátottuk a hollandiai út tapasztalatait. Most a 2007. november 3 – november 6. között megvalósult brémai tanulmányúton tapasztaltakat osztjuk meg az olvasókkal.

A tanulmányút programjának helyi szervezője Dr. Arthur Hartmann, a brémai egyetem professzora volt, aki egyetemi kollégái és az általa vezetett alapítvány (Vorsitzender TOA Bremen) munkatársainak közreműködésével nagyon gazdag és színvonalas programot állított össze az utazáson résztvevők számára.

Dr. Arthur Hartmann oktatói és kutatói tevékenysége mellett a brémai Tettes-Áldozat Egység projektben dolgozik. Az ő nevéhez, illetve alapítványának tevékenységéhez fűződik a Németországban 19 éve indult program, amelynek elnevezése mindenki számára azonnal érthető jelentése miatt talán szerencsésebb, mint az itthon használatos tettes-áldozat mediáció.

A háromnapos programsorozat keretében a széleskörű tájékoztatás és a sokféle szempontú megközelítések megismerteté-

se érdekében a professzor különféle területen dolgozó szakembereket – szociális munkás, rendőr, ügyész, bíró, szociológus, pszichológus, mediátor stb. – kért fel a különböző helyszíneken megvalósult találkozókra a bevezető előadások megtartására, amelyek után kerekasztal-beszélgetések tették lehetővé, hogy a két román és tizenegy magyar szakember kérdéseket tegyen fel az elhangzottak alapján. A vendéglátók nagyszámú és széles szakmai spektrumot felölelő reprezentánsai nemcsak a németországi jogalkotás és jogalkalmazás folyamatát, a büntetőjogban a helyreállító igazságszolgáltatás jelenlegi helyzetét vagy a közösségi szolgáltatásokban alkalmazott resztoratív technikák alkalmazásának tapasztalatait ismertették, hanem élénken érdeklődtek a magyarországi viszonyok iránt is.

A szakmai program a Hochschullehrer HfÖV Bremen nevű

főiskolai karon kezdődött, ahol Arthur Hartmann elmondta, hogy közel 20 éve mindenféle jogszabályi háttér nélkül, egy pilot projekt indításával kezdték el a Tettes-Áldozat Egyezség (TOA) programot. Abban az időben a törvényi lehetőség adott volt a peren kívüli megegyezésre, de nem volt megengedett, hogy a tettes találkozzon az áldozattal. Jelenleg a tettes és áldozatának találkozása jogszerű és bizonyos esetekben kötelező.

A közvetítői eljárások sikerességének nyomán idővel a közvetítői szerepet szabályozták, kezdetben tartományonként különböző módon, de ma már az egész országra egységesen érvényes minőségbiztosítási előírások érvényesek. Az állam részéről nemcsak költséghatékonyasága miatt támogatott a módszer, hanem azért is, mert helyreállítja a felek között a jobbkét, az állampolgárok közérzetét pozitívan befolyásolja, amely közhangulatot is javító tényező, s ennek is köszönhető, hogy mára a lakosság körében teljesen elfogadott ez az eljárás. A költség-háson szempontból is értékes adatok egzakt módon egyelőre nem működnek összehasonlító adatokként, mert a hagyományos eljárások költségei nem ismertek, így csak becslésre tudnak hagyatkozni.

A közvetítői eljárásokra vonatkozó adatok gyűjtését rendkívül fontosnak tartják a németek. Valamennyi tartományban 1993 óta folyik ilyen jellegű munka, amelynek egyik része, az államtól elvárt kötelező adatszolgáltatás, másik hányada kutatási, marketing és szponzorációs célokat szolgál. (A tanulmányút résztvevői megkapták a jelenleg használt, a Tettes-áldozat mediáció lebonyolításának dokumentálását szolgáló információs lapot és a statisztikai adatgyűjtő lapokat.)

Az 1993-1999 adatok alapján megtudtuk, hogy a tettes-áldozat mediációs esetek 80 százalékát az erőszakos cselekmények – testi sértés 60%, lopás 11%, rablás 8%, rongálás 0,7% – tették ki, és a mediációs eljárások 78%-a volt sikeres ebben az időszakban, vagyis ilyen arányban voltak elégedettek mind az áldozatok, mind az elkövetők a megállapodással.

Az adatgyűjtés szükségességére hívja fel a figyelmet az adatok első elemzésének nem várt eredménye is, egy 1993-ig külön nem jegyzett erőszak típus, az idősek elleni erőszak statisztikai megjelenése. 1993-ban 1569 olyan eset jutott a szakemberek tudomására, amelynek áldozata 70 évesnél idősebb ember volt, 2000-ben számuk 4585, 2003-ban 4712 volt, és figyelemreméltó, hogy többségükben a testi sértést elkövető ismerte az áldozatát.

A közösségi szolgáltatásokban hatékonyan alkalmazott resztoratív technikákról Bréma egyik külső kerületének lakótelepén kaptunk tájékoztatást. A korábban családi házas területre 8 emeletes házakat építettek, és 10 ezer embert költöztettek ide, akiknek többségét keleti bevándorlók alkotják. Magas a munkanélküliek aránya, sok erőszakos cselekmény fordul elő a sokféle nemzetiségű lakók között, s a kulturális különbségek nehezítik, gyakran okozói is a problémáknak. Nagy a bérlők fluktuációja, nincs vagy alig van közöttük kapcsolat, nem működik a közösségi kontroll.

A harmadik éve zajló program irodája a lakótelep egyik épületében, a Lakásbérlők Egyesülete által felajánlott lakásban működik, az iroda vezetője pedig egy 10 éve itt élő, mindenki által ismert fiatal ember. A program célja a szomszédsági viszonyok erősítése, hiszen, ha egymással barátságosak, toleránsak, segítők-

készek a lakók, ha jól érzik magukat, maradnak, nem állnak gyorsan tovább.

A program indulásakor lakótömbönként egy-egy kapcsolattartót képeztek ki, akik számára havonta egy alkalommal továbbképzést is tartanak, megtanítják őket arra, hogy mit kell tenni, ha konfliktus keletkezik. Jelenleg 16 kapcsolattartóval dolgoznak. Amennyiben a kapcsolattartók érdemben nem tudnak a konfliktusmegoldásban közreműködni, az irodában pszichológus, mediátor, szociális munkás és/vagy a helyi rendőr segítségét vehetik igénybe. A szociális munkát a rendőrséggel közösen végzik! A városrész rendőrének tájékoztatása szerint, amióta az iroda működik, a vandalizmus 80 százalékkal visszaesett, de legalább ilyen eredménynek tartja azt is, hogy komolyabb probléma esetén az ügyészség tőlük mediációs javaslatot kap, nem büntetőügyeket kezdeményeznek.

A program fontos eleme az itt élők bevonása a közösségi tervek kialakításába – „szomszédsági” kávézó, sporteszközök biztosítása stb. –, közös karbantartásba – lépcsőház festése, parkrendezés, a környezet rendbe tétele – és ezek működtetésébe, ami a munkanélküliek számára értelmes elfoglaltságot, némi munkalehetőséget biztosít.

A tartományi igazságügyi és alkotmányügyi szenátornál tett látogatásunk alkalmával is felhívták a vendéglátók a figyelmet arra, hogy először a gyakorlatban kell a változásoknak megtörténniük ahhoz, hogy a büntetőjogban a szabályozás módosítása bekövetkezzen.

A jogi szabályozásban két norma érvényesülését említették: az egyik, amikor a büntetőeljárás nem indul el, ha a tettes-áldozat egyezség létrejön, a másik a felnőttekre vonatkozó védelhasztás, amelyik az ügyész által kötelezi a vádlottat a tettes-áldozat egyezsége/mediációra.

Lehetővé teszi a törvény, hogy a rendőrség átadja az ügyet civilszervezetnek. Az egyezségi folyamatban mediátor közreműködését egyetlen jogszabály sem írja elő.

Az eljárási törvény szerint az ügyészségnek az eljárás teljes folyamatában vizsgálnia kell, hogy a tettes-áldozat mediáció alkalmazható-e. Alapszabály szerint a bíró dönt arról, hogy csökkenti a büntetést vagy eltekint attól. Amennyiben egy évnél hosszabb idejű szabadságvesztéssel fenyegetett az elkövető, akkor a felnőttkorúak esetében a büntetés csupán csökkenthető.

A Btk. és a gyakorlat nem teljesen egyezik meg, mert az áldozat érdekében, védelmében esetenként állapítják meg, hogy mi húzódik meg az egyezség hátterében. A bíróság számára a megegyezés, az érzelmi megbékélés a lényeges, nagy figyelmet fordítanak arra, hogy ne lehessen megvásárolni a szabadságot, illetve, hogy ne lehessen a gazdag a szegénnyel szemben előnyös helyzetben.

Brémában 10 ún. konfliktus elsimító hely működik, ahová nemcsak a rendőrségi feljelentés előtt, hanem a büntetőeljárás bármely szakaszában is fordulhatnak az érdekeltek.

Lényeges eleme a közvetítői eljárás alkalmazásának az a pénzügyi alap, amelyből a tettes nevében részben vagy egészben megtérítik az anyagi kárt, s amelybe az elkövető visszafizeti a meghitelezett összeget vagy a munkája ellenértékéért kapott fizetéssel fokozatosan ledolgozza a számára meghitelezett összeget.

A közvetítői eljárást végzők rendszeres, folyamatos finanszírozása ennyi év után sem megoldott.

A fiatalok elkövetőkkel kapcsolatosan megtudtuk, hogy az iskolákkal és az áldozatokkal kapcsolatot tartó rendőr döntésétől függ, hogy javaslatot tesz-e közvetítői eljárásra vagy sem. Amennyiben sor kerül a közvetítői eljárásra, és az áldozat kisgyerek, a szülőkön múlik, hogy engedélyezik-e részvételét a mediációban.

A szociális munkások, rendőrök és az ügyészség képviselőjének kibontakozó vitája a különféle típusú bűncselekmények és a konfliktuselsimítás módszere alkalmazásának megítéléséről megerősítette a magyar szakembereket abban a ki nem mondott hitükben, hogy a tettes-áldozat mediáció büntetőjogi alkalmazásának módjai körül folyamatos, talán soha véget nem érő

vita elé nézünk itthon is. Ugyanakkor élmény volt látnunk és hallanunk, hogy a resztoratív technikák nagyszerű eredményre hasznosíthatók a szociális szolgáltatások valamennyi területén, ezért csak bátorítani tudjuk a hazai szakembereket ezek elsajátítására és minél gyakoribb alkalmazására.

Kőműves Ágnes

A melléklet az Európai Bizottság (Directorate-General Justice, Freedom And Security) AGIS Programjának keretében és támogatásával jelenik meg. A tartalomért kizárólag a program (JLS/AGIS/171) gazdája a Család, Gyermek, Ifjúság Egyesület felelős.

Gáti Ferenc portréjához

Domszky András szép búcsúztatójában¹ azt olvasni, hogy Gáti Ferenc a rendszerváltás után visszavonult a közéletből. Ritka dokumentummal szolgálhatok. 1991 májusában megszólalt, s az alábbi – tőle megszokott – indulatos korreferátumot tartotta az „A boldog gyerekkorért, az ifjúság biztonságos jelenéért, jövőjéért” jelszóval a Kárjelentés címmel rendezett fórumon. A fórum szervezői voltak: Baloldali Ifjúsági Társulás, Gyermekérdekek Magyarországi Fóruma, Magyar Ellenállók, Antifasiszták Szövetségének Emberi Jogok Társadalmi Bizottsága, Magyar Nők Szövetsége, Magyar Pedagógiai Társaság, Magyar Vöröskereszt Magyar Úttörők Szövetsége, Nemzeti Gyermek- és Ifjúsági Alapítvány, Nevelő Otthonok Nemzetközi Szövetsége (FICE) Magyar Egyesülete, Országos Gyermekvédő Liga, Szakszervezeti Ifjúsági Szövetség, UNICEF Magyar Nemzeti Bizottsága. A hozzászólók közt Toma László, Princz István, Bakonyiné Vincze Ágnes, Rókusfalvy Pál, Baktay Miklós, Filló Pál, Bokorné Szegő Hanna, Falk Judit, Gáspár Sári, Stumpf István. A dokumentumot a Papp György szerkesztette nyomtatott jegyzőkönyv őrítte meg.

„Ámulattal és irigységgel hallom azokat, akik a problémákat nagy vonalakban és nagy struktúrákban vázolják föl, mert mindig találnak valami magyarázatot arra, hogy mi miért rossz. 52 éve foglalkozom gyermekvédelemmel: közlöm önökkel lehangoló tapasztalatomat: sem osztályjellege, sem politikai jellege, sem semmi jellege a hülyeségnek, a konokságnak nincs! Ezzel minden rendszerben találkozhatunk, s erre élő tanú a magyar gyermekvédelem mai helyzete.

Nyilvánvaló, hogy a legkevésbé boldogságra predesztináltak a gyermekvédelemben lévők. És a legnagyobb struktúra e tekintetben, amit átvilágítani kívánok, az az állami gondozási rendszer, amely 1986-tól teljesen megváltozott. Az 1986-os reményekről, ígéretekről és biztatásokról nem szólok. Csak arról, ami azóta történt. Az állami gondozottak száma 1985 óta 1989-re 14 000-rel csökkent. Nem azért, mert jobb lett a helyzet, és kevesebb gyerekek szorulnak állami gondozásra, hanem mert így döntöttek. Hogy

ennek csökkenni kell. Ugyanakkor a bűnözés, a nyomor az éhezés, a devianciák és a többiek, ezek sokszorosára nőttek.

Az első ebből levonható következtetés, hogy a gyermekvédelem lemondott a feladatáról! Mert a feladata az lett volna, hogy ezeket a folyamatokat lassítsa, fékezze és kezelje. A 14 000 gyerek távozásáról. Elenyésző számban kerültek rendezett körülmények közé. A többiek? Az utcára, bandákba, hajléktalannak tárt szájjal néztük a volt állami gondozottakat a hajléktalanok körében. Kítették őket az állami gondozásból. Úgy, ahogy van, és hajléktalanná tették, aztán csodálkoztak rajta! A jövőnek több csodálkoznivalója lesz! Újra jelentkezik ez a réteg.

1985-ben programul adta ki az Egészségügyi és Szociális Minisztérium, hogy az örökbefogadások számát növeli. Az örökbefogadások száma a mai napig csökkent. Az erről megjelentetett adatok egytől egyig hamisak! Közönséges hazugság. Összevonták az állami gondozott gyerekek örökbefogadási mennyiségét az ún. családon belüli örökbefogadással (ami azt jelenti, hogy az első házasságból származó gyereket a második házasság örökbefogadja). Így kijön évente, hogy fölemelkedett az örökbefogadások száma ezerszázasra. Valójában 300-400 körül stagnál. Hosszú-hosszú idő óta. Az adatforrások ellenőrizhetők.

Az állami gondozás megszüntetésében nem egyszerűen csak kitévésről van szó, hanem egy humánus intézkedés teljes félreértéséről. Úgy gondolták, hogy nem kell korlátozni vagy függőben tartani a szülők felügyeleti jogát, és sok állami gondozott gyereket átminősítettek nem állami gondozottá, s meghagyták őket a nevelőotthonban. Így az állami gondozottak száma a statisztikában csökkent. A gyerekek száma is csökkent. A nevelőotthonokból ez alatt az idő alatt 2500 gyerek került ki. No most ez valójában bizonyos mértékig jogi szempontból is helyes, humánus szempontból is helyes, csak éppen nem ad magyarázatot arra, hogy mégis hogy csökkent 14 000 gyerekként az állami gondozottak száma, és hogy növekedett az összes rossz mutató. Ennek az átminősítésnek a mértéke és a jelentősége azt mutatja, hogy a magyar gyermekvédelem nem is szándékozik a feladatát elvégezni, hiszen tendenciózusan mélypontra, lehetetlen és abszolút mélypontra nyomta ezt a területet. Következményvizsgálatok nélkül

